

Stodola, Jiří

Rozsah pojmu informace

In: Stodola, Jiří. *Filosofie informace - metateoretická analýza pojmu informace a hlavních paradigmat informační vědy*. Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2015, pp. 76-86

ISBN 978-80-210-8011-9

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/134809>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

2 ROZSAH POJMU INFORMACE

Cílem této kapitoly je zjistit, jaký je rozsah pojmu informace. Zajímá nás, zda je informace pojem individuální, obecný či transcendentální. Nejprve je stručně pojednáno o rozsahu pojmu informace. Poté je proveden pomocí konceptuální analýzy rozbor 13 významných definic pojmu informace, které vznikly v rámci informační vědy a příbuzných oborů. Ze zjištěných údajů jsou pak vyvozeny některé závěry o povaze pojmu informace a je učiněn pokus o nastínění jeho dalšího osudu v rámci informační vědy.

2.1 Rozsah pojmu

Pojmy je možno klasifikovat pomocí různých kritérií mnoha způsoby. Jedním z nich je hledisko obsahu (jde o jedno z obsahových hledisek, nikoliv o obsahové hledisko jako takové), podle kterého se pojmy dělí na univokální, analogické a ekvivokální (Novák a Dvořák, 2011, s. 74-79). V informační vědě jsou tyto otázky zaměřené k pojmu informace známé jako Capurrovo trilema (Capurro, Fleissner a Hofkirchner, 1999). Touto otázkou se budeme zabývat v následující kapitole.

Další možností je zkoumat pojmy, a pojem informace zvlášť, z rozsahového hlediska, které říká, kolika předmětům v realitě se pojem přiděluje (tj. kolik předmětů má pojem ve svém rozsahu). Podle tohoto kritéria dělíme pojmy na individuální, obecné a transcendentální (Novák a Dvořák, 2011, s. 66). Individuální pojem má ve svém rozsahu pouze jediný objekt, obecný pojem se přiděluje dvěma a více objektům, transcendentální pojem pak náleží všemu, co existuje či existovat může. Příkladem individuálního pojmu může být pojem konkrétní lidské osoby, který označujeme jejím jménem (Sokrates). Obecné jsou všechny pojmy druhové (pes,

kůň, člověk) a rodové (živočich, rostlina). Transcendentální pojmy kontaktují realitu v jejím celku (něco, jsooucn) (Cardal, 2011).

Z povahy speciální vědy vyplývá, že v centru jejího zájmu jsou pojmy obecné (Ochrana, 2009, s. 28). Prostřednictvím individuálního pojmu není možné postihnout obecné zákonitosti reality, transcendentální pojmy zase nemohou být součástí speciální vědy pro její tematickou redukovanost (Anzenbacher, 1991, s. 35), tedy proto, že speciální vědu zajímá jen určitá část reality, která je právě vymezena pomocí pojmů (transcendentální pojmy náleží celé realitě, a proto jsou doménou metafyziky, která se zabývá jsooucnem jako jsooucnem) (Cardal, 2011).

Naše dilema zní: je pojem informace pojmem obecným či pojmem transcendentálním? Zkusme se nad tím zamyslet, ještě předtím než provedeme analýzu definic pojmu informace. Kenneth E. Boulding (1961) hovoří o třech základních modelech světa, které ovlivnily zásadně vědeckou metodologii. Prvním modelem je model statický spojený se středověkým obrazem světa, druhý je dynamický, který se hlásí o slovo s rozvojem newtonovské fyziky, a třetí je založený na principu zpětné vazby, v němž hraje rozhodující roli informace. Ilya Prigogine a Isabelle Stengersová (1984) rozlišují také tři fáze vědy, první spojují se zájmem o hmotu, druhý s výzkumem energie a třetí s objevením informace.

Podle těchto autorů pojem informace není pojmem, který je výlučně užíván v konkrétní disciplíně, ale jde o pojem multidisciplinární, který má své uplatnění ve většině přírodních a sociálních věd a dokonce i ve vědě, která má univerzální záběr – ve filosofii (viz Floridi, 2011). Filosofie pokrývá veškerou oblast reality a pojem informace není pro ni příliš úzký, speciální vědy si mezi sebe rozdělují celek reality a přesto pojem informace hraje významnou roli téměř v každé z nich. Filosofická úvaha vede k tomu, že pojem informace zřejmě patří k pojmům transcendentálním. V následující části zkusíme prověřit, zda tomu tak skutečně je.

2.2 Definice informace

V této kapitole uvádíme některé definice pojmu informace vytvořené v rámci informační vědy a příbuzných oborů. Daný přehled je poté analyzován. Pro analýzu bylo vybráno 13 definic pojmu informace vytvořených různými autory. Při výběru jsme se orientovali rozlišením základních přístupů k definování a klasifikování pojmu informace, které uvádí Marcia J. Batesová (2010). Batesová jich rozlišuje sedm:

1. komunikační a sémiotický,
2. přístup založený na aktivitě,
3. propoziční,
4. strukturální,

5. sociální,
6. multitypový,
7. dekonstruktivistický.

Ke komunikačnímu a sémiotickému pojetí můžeme zařadit definice Batesona, Losseeho, Maddena, Nauty, A. D. Madden definuje informaci jako „podnět, který rozšiřuje a mění pohled na svět toho, kdo je informován“ (Madden, 2004, s. 9). G. Bateson tvrdí, že informace je „rozdíl, který produkuje rozdíl.“ (Bateson, 1972, s. 453) Podle D. Nauty je informace „to, co je společné všem reprezentacím, které jsou synonymní pro interpreta.“ (Nauta 1972, s. 201) R. Lossee definuje informaci jako „hodnoty ve vlastnostech výstupu procesů.“ (Lossee, 1997, s. 256)

Přístup založený na aktivitě je reprezentován A. Prattem, který říká, že informace je „změna obrazu, která se objeví, když je přijata zpráva.“ (Pratt, 1977, s. 215).

Propoziční definice informace podávají R. Derr a F. Dretske. R. Derr definuje informaci jako „abstraktní, smysluplnou reprezentaci, která byla vytvořena z objektů.“ (Derr, 1985, s. 491) F. Dretske tvrdí, že informace je „to, co je schopné uvolňovat znalosti.“ (Dretske, 1981, s. 45)

Strukturální definici nabízí Frederick Thomson, který říká, že informace je „produkt, který vyplývá z aplikace procesů organizace na surovinu zkušenosti, stejně jako se ocel získává z železné rudy.“ (Thomson, 1968, s. 305)

Sociální definice reprezentují Cornelius a Goguen. Cornelius tvrdí, že informace je „lidský artefakt produkovaný a reprodukován v rámci sociálních interakcí.“ (Cornelius, 1996, s. 19). Podle Goguena je informace „interpretace konfigurace znaků, za kterou jsou odpovědní členové skupiny.“ (Goguen, 1997, s. 31)

Multitypový přístup reprezentují Batesová, Buckland a MacKay. Podle Batesové je informace „vzor organizace hmoty a energie“. (Bates, 2006, s. 1033) Buckland definuje informaci jako „kvalitu náležící věcem.“ (Buckland, 1991, s. 355) MacKay říká, že informace je „to, co určuje formu.“ (MacKay, 1969, s. 160).

Pro přehlednost uvádíme jednotlivé definice v tabulce v původní anglické verzi:

Autor	Druh	=	Nejbližší rod	∩	Druhová diference
Bates (2006, s. 1033)			pattern		of organization of matter and energy
Bateson (1972, s. 453)			difference		that makes difference
Buckland (1991, s. 355)			quality		attributed to things
Cornelius (1996, s. 19)			human artefact		constructed and reconstructed within social situations

Autor	Druh	=	Nejbližší rod	∩	Druhov ^á diference
Derr (1985, s. 491)			representation		abstract, meaningful ... of determinations which have been made of objects
Dretske (1981, s. 45)			what		is capable of yielding knowledge
Goguen (1997, s. 31)			interpretation		of a configuration of signs for which members of some social group are accountable
Losee (1997, s. 256)			values		in the characteristics of the processes' output
MacKay (1969, s. 160)			that		which determines form
Madden (2004, s. 9)			stimulus		which expands or amends the World View of the informed
Nauta (1972, s. 201)			that		which is common to all representations that are synonymous to the interpreter (synonymity is identity of meaning)
Pratt (1977, s. 215)			alternation		of the Image which occurs when it receives a message
Thompson (1968, s. 305)			product		that results from applying the processes of organization to the raw material of experience, much like steel is obtained from iron ore

Tabulka 1. Definice informace

2.3 Konceptuální analýza

Použitou metodou je konceptuální analýza. V rámci této metody se zabýváme obsahem a rozsahem analyzovaného pojmu a jeho vztahem k pojmům příbuzným. Na základě analýzy definic zobecňujeme a vyčleňujeme určité obsahové známky pojmu a prověřujeme, zda jsou skutečně součástí obsahu analyzovaného pojmu. Těmito známkami jsou:

1. struktura, uspořádanost, organizace;
2. příčina organizace;
3. rozšíření poznání;

4. znakový záznam poznání;
5. význam znakového záznamu.

Autor	struktura, uspořádanost, organizace	příčina organizace	rozšíření poznání	znakový záznam poznání	význam znakového záznamu
Bates	x				
Bateson		x			
Buckland				x	
Cornelius				x	
Derr			x		
Dretske			x		
Goguen					x
Losee			x		
MacKay		x			
Madden			x		
Nauta					x
Pratt			x		
Thompson			x		

Tabulka 2. Obsah pojmu informace

Přítomnost těchto obsahových prvků nám umožňuje nahlédnout některé charakteristiky, které se s pojmem informace pojí. Můžeme je formulovat ve dvou bodech:

1. pojem informace nějakým způsobem kontaktuje veškerou realitu;
2. pojem informace je velmi blízký některým pojmům, které se užívají ve filosofii – této skutečnosti si všímá Jonathan Furner (2004), který tvrdí, že pojem informace je v informační vědě nadbytečný, protože jednotlivé jeho významy lze nahradit pojmy užívanými ve filosofii jazyka – , či pojmům multidisciplinárním, které souvisí s celou řadou vědních oborů.

Za prvé: můžeme si všimnout, že informace je definována buď 1) jako struktura, uspořádanost, organizace něčeho, 2) popřípadě jako příčina této organizace, nebo jako to, co a) rozšiřuje poznání o něčem, b) je znakovým záznamem tohoto

poznání či c) významem tohoto znakového záznamu. Univerzalita pojmu je zřejmá: vše jsoucí má nějakou strukturu či organizaci a poznání můžeme mít o všem, co je nebo být může (tento postulát blíže vysvětlíme níže). Univerzální charakter pojmu informace je patrný z volby nejbližšího rodu v uvedených definicích. Třikrát je užito naprosto obecného rodu vyjádřeného termínem „what“ nebo „that“) a skutečné určení obsahuje až druhová diference. V ostatních případech je užito termínů, které označují velmi obecné věci a které stěží mohou být považovány za zvláštní pojmy spojené s konkrétní disciplínou (vzor, rozdíl, kvalita, artefakt, reprezentace, interpretace, hodnota, podnět, změna, produkt).

Za druhé: jednotlivé definice informace připomínají řadu pojmů spojených s metafyzikou (ontologií), epistemologií, sémantikou a s jinými disciplínami, které mají univerzální či multidisciplinární charakter. Batesonův pojem „rozdíl vytvářející rozdíl“ odkazuje k základním kategoriím obecné metafyziky, která se ptá po tom, co je *jednota a různost* (Cardal, 2011). „Vzor organizace hmoty a energie“ M. Batesové má blízko k tomu, co aristotelská filosofie nazývá *formou* (Machula, 2005b). MacKayův pojem „to, co určuje formu“ se podobá Aristotelovu pojmu *formální příčina* (tj. příčina, která je odpovědná za formu, podobu věci) (Machula, 2007, s. 91). Dretskeho „to, co je schopno vytvořit poznatek“, Maddenův „podnět, který mění obraz světa“, Prattova „změna obrazu“ se jeví jako příbuzné s pojmem *duchovní změny*, se kterým pracuje Tomáš Akvinský.⁶ Derrova „abstraktní, smysluplná reprezentace“, Thompsonův „produkt, který vyplývá z aplikace procesů organizace na surovinu zkušeností“, Loseeho „hodnoty výstupu procesů“ má blízko tomu, co se v epistemologii a logice nazývá *poznatkem* nebo *pojmem* (Novák a Dvořák, 2007, s. 38). Goguenova „interpretace konfigurace znaků“, Nautovo „to, co je společné všem reprezentacím, které jsou pro interpreta synonymní“, se podobá pojmu *významu* (Speaks, 2011), se kterým operuje řada disciplín (sem bychom mohli také zařadit definici Corneliovu, podle níž informace je „lidský artefakt, konstruovaný a rekonstruovaný v rámci sociálních situací“, pokud Cornelius chápe artefakt jako něco nehmotného – není to zcela zřejmé). Nakonec Bucklandova „kvalita náležící věcem“ je pojem příbuzný pojmu dokumentu (Briet, 2006), se kterým pracuje knihovnictví, archivnictví, muzejní věda a další obory (pokud je Corneliovým artefaktem nějaká hmotná věc, pak bychom jeho definici zařadili do této kategorie). Přehledně si to můžeme znázornit následující tabulkou:

6 „Je pak dvojí změna: jedna je přirozená a druhá je duchovní. Přirozená změna spočívá v tom, že forma měnicího je přijímána měněným podle jejího přirozeného bytí, jako je teplo přijímáno tím, co je otepleno. Duchovní změna pak spočívá v tom, že forma měnicího je přijímána měněným podle duchovního bytí; jako formu barvy přijímá zřítelice, která se tím nestane zbarvenou. Avšak k činnosti smyslu se vyžaduje změna duchovní, kterou se intence smysly postižitelné formy ocitne v orgánu smyslu. Jinak kdyby pouhá přirozená změna postačovala ke smyslovému vnímání, všechna přírodní tělesa by vnímala tehdy, když podstupují změnu.“ (Tomáš Akvinský, 2011)

Pojem	~	Pojem	Autoři
Informace	~	Diference	Bateson
		Forma	Bates
		Formální příčina	MacKay
		Duchovní změna	Dretske, Madden, Pratt
		Pojem	Derr, Losee, Thompson
		Význam	Goguen, Nauta (Cornelius)
		Dokument	Buckland, (Cornelius)

Tabulka 3. Pojmy

Co z toho vyplývá pro pojem informace z hlediska jeho rozsahu? Je-li informace struktura či organizace, pak musí být ve všem, co je nebo být může (přinejmenším v materiálním světě), protože si stěží dokážeme představit věc, která by nebyla strukturovaná a organizovaná. Naprostý nedostatek řádu není ničím jsoucím.

Je-li informace poznatkem o něčem, záznamem poznatku či významem záznamu, pak je zřejmé, že informaci můžeme mít o všem, co je nebo být může. Připustit existenci reality, o které nemůžeme mít žádný poznatek, znamená mít poznatek o této realitě (o její přinejmenším potenciální existenci) (srovnej s Fuchs 2004, s. 16). V tu chvíli se však takový postulát sám neguje.

Pokud považujeme filosofii za vědu univerzální (Anzenbacher, 1991, s. 35), která se zajímá o celek reality, pak jejím výsledkem jsou informace o všem, co je. Je-li každá část reality (alespoň ta materiální) předmětem speciální vědy, pak souhrn informací jednotlivých disciplín kontaktuje přinejmenším vše, co je a má materiální charakter.

Z této perspektivy se pojem informace jeví jako pojem transcendentální,⁷ ať už jej chápeme v metafyzickém nebo epistemologickém smyslu. Jinými cestami k podobnému závěru dospívá Michael Buckland, který píše:

Uzavíráme, že nejsme schopni o ničem s jistotou říct, že to není informace. To nás dovádí k neužitečnému závěru: Když cokoliv je nebo může být informativní, pak všechno je nebo dobře může být informací. V takovém případě tím, že něco nazveme „informací“, to definujeme jen málo nebo to nedefinujeme vůbec. Když všechno je informace, pak být informací není nic zvláštního. (Buckland, 1991, s. 356)

⁷ Pojem transcendentální je opravdu třeba chápat ve smyslu „přidělitelný všemu, co je“. Transcendentalita, tj. přesahnost zde znamená přesahování všech kategorií, nikoliv nadsmyslový základ poznání v Kantově smyslu.

2.4 Pojem informace a informační věda

Tato zjištění nám mohou osvětlit povahu problémům v informační vědě, které spočívají v tom, že se informační vědci jednak nejsou schopni shodnout (ani v rámci konkrétních paradigmat) na definici pojmu, který pro svou disciplínu považují za stěžejní, jednak neužívají pojem informace při empirickém výzkumu. Pojem informace je multidisciplinární, řečeno slovy tradiční logiky, transcendentální pojem. Informační věda se sama definuje jako disciplína speciální, konkrétně se řadí k vědám sociálním (Cibangu, 2010). Podle všeho tedy informační věda je speciální vědní obor, který pracuje s transcendentálním pojmem. Takovou situaci si troufneme označit za závažný metodologický problém.

Nehledě k tomu, zda si sami informační vědci uvědomují tuto skutečnost nebo ne, existují v rámci informační vědy pokusy o řešení potíží s pojmem informace, které – jak se zdá – reagují právě na problém spojený s rozsahem pojmu. Můžeme je rozdělit do tří kategorií. V různých pracích z oblasti informační vědy zaznívá, že je třeba

1. aby informační věda prošla transformací; základní pojem určuje povahu vědy; je-li informace univerzální pojem, musí být i informační věda univerzální vědou – za takovou snahu můžeme považovat například vytvoření tzv. sociální epistemologie, která aspiruje na to stát se obecným metodologickým východiskem pro informační vědu (Goldman, 2010);
2. aby pojem informace prošel transformací; je-li informační věda speciální vědou, nemůže pracovat s univerzálním pojmem, je tedy třeba, aby byl pojem informace zúžen pro potřeby disciplíny (viz Stodola 2010, s. 66-70);
3. aby pojem informace byl nahrazen pojmem jiným, takovým pojmem, který přesně vymezuje povahu a hranice tohoto oboru (Frohmann, 2004).

Za prvé: v informační vědě existuje dlouhodobé napětí mezi obecným teoretickým rámcem, který se váže k pojmu informace a jednotlivými podobory, které se konstituovaly kvůli potřebám praxe (typickým příkladem je knihovnictví) a které s pojmem informace neoperovaly a de facto stále neoperují (knihovníci sice mluví o zprostředkování informací, ale to, co provozují, je stále spíše práce s dokumenty – dokumentace). Birger Hjørland a Rafael Capurro (2003, s. 379) soudí, že za nahrazením pojmu dokumentu pojmem informace, které vedlo k tomu, že se z dokumentace vyvinula informační věda, stojí snaha přizpůsobit se novým oborům jako počítačová věda, ve kterých se s pojmem informace operuje. V těchto oborech je však pojem informace vymezen úzkým technickým způsobem, který není vhodný pro obor, který se obecně zabývá zprostředkováním informací. Proto musela informační věda vymezit pojem informace šířeji, a jak se ukazuje, jde o pojem příliš široký. To vedlo některé badatele k tomu,

že začali informační vědu spojovat jednak s vědou kognitivní (tzv. kognitivní obrat) (Belkin, 1980), jednak s epistemologií, filosofií vědy a sociologií vědění (Hjørland a Albrechtsen, 1995). To vede ke dvěma problémům. První spočívá v tom, že se informační věda vzdaluje svým tradičním podoborům, jako je právě knihovnictví. Druhým problémem je, že není zřejmé, zda si informační věda, spojuje-li se s jinými disciplínami, dokáže uchovat svoji identitu, nebo zda se v daných oborech rozpustí jako jejich subdisciplína.

Vedle toho existují pokusy o vytvoření nejobecnější vědy o informaci – filosofie informace (Floridi, 2011), či multidisciplinárního oboru zabývajícího se pojmem informace z pozice různých disciplín (tzv. jednotná teorie informace) (Hofkirchner, s. 1999). Celý proces je logický, neboť věda je taková, jaké jsou její pojmy, pokud je pojem informace pojmem transcendentálním, metafyzickým a epistemologickým, musí být informační věda také takovým oborem – měla by se tedy transformovat ve filosofii informace. Pokud tak nechce učinit (a to pravděpodobně nechce, protože by to znamenalo ještě větší roztržku s tradičními obory, ze kterých vzešla), je nucena něco udělat se svým základním pojmem. A tou už se dostáváme k dalším dvěma bodům.

Za druhé: existují pokusy obecný pojem informace zúžit pro potřeby informační vědy. M. Batesová (2006), která obecně definuje informaci jako „vzor ve formě“, dále tento široký pojem klasifikuje podle různých kritérií a shledává, že pojem informace, který je v centru zájmu informační vědy má nejbližší k tomu, co nazývá „exosomatickou zaznamenanou informací“, tedy informací v podobě znaků na hmotném nosiči. Michael Buckland (1991) zase soudí, že předmětem informační vědy je „informace jako věc“, tedy předmět, který může být informativní (kniha, muzejní exponát apod.). Podobně smýšlejí i Peter Ingwersen (1996) a Jiří Cejpek (1998), kteří zavádějí pojem „potenciální informace“. Potenciální informací pak rozumí znakový záznam, který se může proměnit v poznatek, setká-li se s lidským vědomím.

S těmito snahami se pojí dvě potíže. První problém spočívá v tom, že zúžením pojmu se neobejde nutnost mít střechu pojem informace – zužovat můžeme pouze to, co máme k dispozici v široké podobě. Jenomže jak jsme viděli, informační věda obecný pojem informace v všeobecně akceptované podobě nemá (ani v úzkém rámci jednotlivých paradigmat) a asi ani mít nemůže, protože jde pravděpodobně o pojem, který je spíše doménou metafyziky a epistemologie. Druhá potíž je v tom, že pojem informace v užším smyslu, jak mu rozumějí Batesová, Buckland, Ingwersen a Cejpek, je vlastně identický s pojmem dokumentu spojeného s tradiční dokumentací (Briet, 2006). Naskytá se otázka, proč se tedy raději nevrátit k původnímu pojmu „dokument“. A to už jsme u bodu číslo tři.

Za třetí: v rámci informační vědy existují snahy o opuštění pojmu informace a návratu k pojmu dokument (Frohmann, 2004). Toto řešení, ačkoliv je proti mysli většině informačních vědců, protože znamená nutnost přiznat, že zavedení pojmu

informace byla slepá ulička, vypadá na první pohled docela slibně. Existují však proti němu docela závažné námitky, které můžeme formulovat takto:

1. informační věda ztratí svou identitu jako věda a promění se v podstatě v techniku práce s dokumenty (uzná, že pokus povýšit praktický obor na obor vědní selhal);
2. z informační vědy vypadnou celé její oblasti; například výzkum „informačního chování“ nelze redukovat na výzkum „chování při vyhledávání dokumentů“ – jde o mnohem komplexnější oblast (otázka je, zda informační chování nespadá spíše do psychologie a sociologie);
3. v knihovní praxi nemůžeme všechny typy služeb označit jako dokumentové; když knihovník vyhledá určitý fakt a ústně ho sdělí uživateli, nejde o zprostředkování dokumentu, pokud dokument nechápeme natolik široce, že za něj považujeme i ústní sdělení (jednou z charakteristik dokumentu je ovšem trvalost, ústní sdělení se do kategorie klasicky chápaného dokumentu nevejde).

Vidíme, že značné potíže jsou spojeny nejen s pojmem informace, ale také se snahami řešit tyto problémy. Předmětem této kapitoly není hledat řešení těchto otázek, ale spíše tyto otázky položit.

2.5 Závěr

Cílem kapitoly bylo analyzovat pojem informace z hlediska rozsahu. Proto jsme se stručně seznámili s tříděním pojmů z hlediska rozsahu a analyzovali jsme 13 definic pojmu informace. Dospěli jsme k závěru, že informace je pravděpodobně pojem, který nějakým způsobem kontaktuje veškerou realitu, tedy že jde o pojem, kterému se v klasické logice říká pojem transcendentální. Tuto skutečnost jsme s ohledem na to, že informační věda je oborem speciálním, označili za závažný metodologický problém, který má tři možná řešení: transformaci informační vědy ve vědu univerzální, zúžení pojmu informace na pojem speciální a nahrazení pojmu informace pojmem jiným.

Každé z řešení má svá úskalí. V prvním případě je zřejmé, že zavedený obor se může jen velmi obtížně transformovat v obor jiný. Druhá možnost příliš neřeší problém s pojmem informace, jehož obecný význam stále zůstává ve hře. Navíc se ukazuje, že pokusy o zúžení pojmu informace vedou spíše k opisu toho, co je míněno pojmem dokument, a tedy k návratu k tradiční dokumentaci. Třetí řešení volá po zavedení nového pojmu, na který aspiruje právě pojem dokumentu (jde tedy spíše o pojem staronový). Vznikají však četné potíže spojené s identitou informační vědy, s šíří jejího záběru a s praxí.

•• METAFYZIKA

Naším cílem nebylo vyřešit problematiku spojenou s užíváním pojmu informace v informační vědě, ale spíše poukázat na příčiny vzniku této anomálie, přispět k debatě nad povahou tohoto pojmu a nastínit možné cesty, kterými by se informační věda při řešení těchto otázek mohla ubírat. Domníváme se, že vysvětlení problému s pojmem informace, které spočívá ve skutečnosti, že je v partikulární disciplíně užíván univerzální pojem, je dobře zdůvodněné, a vnáší více světla do povahy problému. Jak dané problémy konkrétně řešit, ponecháváme další odborné debatě.